

Received: 7 September 2021

Revised: 21 April 2022

Accepted: 9 May 2023

เครื่องหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์ในศิลปะทำไวโอลิน CHRISTIAN SIGNS AND SYMBOLS IN THE ART OF VIOLIN MAKING

เกรียงศักดิ์ รักษาเดช^{1*}
Kriangsak Raksadeja^{1*}

บทคัดย่อ

ศิลปะการทำไวโอลินถือกำเนิดในศตวรรษที่ 16 ที่เมืองเครโมนา ทางตอนเหนือของอิตาลี ในช่วงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการของยุโรป ซึ่งศาสนาคริสต์มีอิทธิพลอย่างสูงต่อวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม ช่างทำไวโอลินคนแรกได้แรงบันดาลใจจากภาพเครื่องดนตรีที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังมาสร้างไวโอลินคันแรก ๆ โดยสอดแทรกเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางคริสต์ศิลป์ที่ผสมผสานกับฝีมือเชิงช่างชั้นสูง เพื่อแสดงศรัทธาอันแรงกล้าต่อศาสนาและอุทิศผลงานต่อพระเจ้า รวมถึงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงระหว่างศาสนจักรและการเมืองที่แสดงถึงอำนาจของชนชั้นปกครองในยุคนั้น บทความนี้ได้นำฐานข้อมูลเครื่องสายในตระกูลไวโอลินฝีมือของ Amati, Stradivari, Guarneri 'del Gesù' ที่สร้างขึ้นในยุคทองของการทำไวโอลิน (ค.ศ. 1556-1737) ทำการวิเคราะห์เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางคริสต์ศิลป์และความหมายแฝงด้วยแนวคิดสัญลักษณ์นิยมทางศิลปะ เพื่อให้เกิดความรู้เข้าใจในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในศิลปะการทำไวโอลินที่ยังคงสืบทอดแบบแผนและธรรมเนียมให้กับช่างทำไวโอลินในยุคปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า เครื่องหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์แบ่งออกเป็น 2 หมวด คือ 1) เครื่องหมายและสัญลักษณ์โดยตรง และ 2) เรื่องราวจากตำนานในพระคริสตธรรมคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม (Old Testament) และภาคพันธสัญญาใหม่ (New Testament) รวมถึงนักบุญ ที่เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานให้ศิลปิน นักดนตรี นักเขียน สถาปนิก รวมถึงช่างไวโอลินที่มักใส่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ลงไปในเครื่องดนตรีของตนเพื่อแสดงความศรัทธาและเอกลักษณ์เฉพาะตัว การทำความเข้าใจและความเข้าใจในเครื่องหมายและสัญลักษณ์จะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวคริสต์ศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการทำไวโอลิน ตลอดจนแนวคิดทางด้านปรัชญาของโลกตะวันตก

คำสำคัญ: คริสเตียน; เครโมนา; เครื่องหมาย; ไวโอลิน; สัญลักษณ์

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹ Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University

* Corresponding author e-mail: raksadeja@gmail.com

Abstract

The art of violin making was established in the 16th Century in Cremona, Northern Italy. During the Renaissance period, Christianity had a significant influence on culture, architecture, and arts. The early violin makers were inspired by a musical instrument appeared in moral paintings. The symbols used by highly skilled craftsmen and symbols in Christian arts were integrated to respect and make devotion to God. The inspiration also included the connection between the Church and that era's political and governance power. This article draws on the database of instruments from Amatus, Stradivarius, Guarnerius 'del Gesu', created during the golden period of violin making during 1556-1737, to analyze the signs, symbols, and their meanings to gain an understanding of the various symbols in the art of violin making, which has been continued to the modern violin makers.

Keywords: Christian; Cremona; sign; symbol; violin

1. ความนำ

ศิลปะการทำไวโอลินถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 16 ที่เมืองเครโมนา (Cremona) ทางตอนเหนือของอิตาลีก่อนจะเผยแพร่ไปทั่วยุโรป ช่างทำไวโอลินเครโมนาได้รับการว่าจ้างจากนักดนตรี ชนชั้นสูง และราชสำนักให้สร้างเครื่องสายด้วยวัสดุคุณภาพดีที่สุดในเดรีย อมาติ (Andrea Amati) ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ไวโอลินจนมีรูปทรงอย่างในปัจจุบัน ก่อนจะพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้นโดยอันโตนิโอ สตราดิวาริ (Antonio Stradivari) และจูเซปเป กวาร์เนรี ‘เดล เจซู’ (Giuseppe Guarneri ‘del Gesù’) เครื่องดนตรีของทั้งคู่ต่างมีเอกลักษณ์และน้ำเสียงเฉพาะตัว ศิลปะการทำไวโอลินถูกถ่ายทอดในสกุลช่างเครโมนาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 200 กว่าปี ก่อนจะสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1747 พร้อมการเสียชีวิตของคาร์โล เบกอนซี ช่างเครโมนานคนสุดท้าย (Bein & Fushi, 1998, pp. 6-8) แม่แบบไวโอลินยุคนี้ได้กลายเป็นมาตรฐานให้กับช่างในปัจจุบัน รวมถึงการใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ไม้กางเขน อักษรย่อพระนาม พระเยซูหรือนักบุญอุปถัมภ์ ผนวกเข้ากับตราประจำตัว ชิ้นส่วนประดับไวโอลินมีการแกะสลักเป็นเรื่องราวหรือบุคคลในพระคัมภีร์ไบเบิลเพื่อแสดงถึงพลังศรัทธาและความเชื่อ หรือสร้างไวโอลินประดับลวดลายตามความต้องการของลูกค้าที่มีฐานะหรือชนชั้นสูงเพื่อแสดงฝีมือเชิงช่างให้ประจักษ์

ใน ค.ศ. 235 นับตั้งแต่อาณาจักรโรมันประกาศยอมรับศาสนาคริสต์อย่างเป็นทางการ ศาสนามีอิทธิพลอย่างสูงต่อวิถีชีวิตของชาวตะวันตก แนวคิด ปรัชญา วัฒนธรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปะเป็นแรงบันดาลใจให้กับศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period) อันเป็นยุคทองของศาสตร์ทุกแขนง รวมถึงศิลปะการทำไวโอลินที่พัฒนาขึ้นในยุคเดียวกัน ช่างทำไวโอลินก็เช่นเดียวกับศิลปินแขนงอื่น ๆ ที่รับเอาอิทธิพลจากคริสต์ศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานโดยสอดแทรกเครื่องหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์เข้าไปในศิลปะการทำเครื่องสาย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์ที่ปรากฏในศิลปะการทำไวโอลินสกุลช่างเครโมนาในช่วงยุคทองระหว่าง ค.ศ. 1566-1734 โดยใช้ข้อมูลเครื่องสายของอมาตัส (Amatus) สตราดิวาริ (Stradivarius) และกวาร์เนรี (Guarnerius ‘del Gesù’) ที่มีการบันทึกข้อมูลไว้ เพื่อศึกษาเครื่องหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์ในโครงสร้างไวโอลิน เครื่องหมาย (Sign) ในไวโอลินใช้กับบุคคลเพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นใคร เช่น เซนต์มาร์ค นิยมวาดเป็นภาพกำลังเขียนหรือถือพระวรสารหรือเซนต์เซซิลีย ที่มักวาดเป็นภาพกำลังเล่นออร์แกนขนาดเล็กหรือไวโอลา ส่วนสัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการสื่อความหมายในระดับที่ลึกกว่า เช่น ไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าที่มีต่อมวลมนุษย (เฟอร์กูสัน, 2562, น. 16-39) การวิเคราะห์จะใช้แนวคิดสัญลักษณ์นิยมทางศิลปะ (Symbolism) เพื่อวิเคราะห์

1) อักษรและถ้อยคำที่ปรากฏบนฉลากไวโอลิน (label) หรือกระเบื้องลวดลายต่าง ๆ และ 2) ภาพในรูปแบบเครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือตราประจำตัวที่มีบทบาทหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ร่วมกัน

2. เครื่องหมายและสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์ในศิลปะการทำไวโอลิน

ไวโอลินปรากฏในงานจิตรกรรมตะวันตกก่อนที่จะถูกสร้างขึ้นจริง คำถามคือ ช่างในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการได้ความคิดในการสร้างเครื่องสายมาจากที่ใด เมื่อสวดอ้อนวอนต่อพระเจ้าและเชื่อว่าพระองค์เป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่ง ศิลปินจะสร้างภาพนิมิตที่ตนเองเห็นเป็นงานศิลปกรรมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ภาพไวโอลินภาพแรก ๆ ถูกวาดขึ้นใน ค.ศ. 1538 ที่โบสถ์ซานตามาเรีย เดอ มิราโคลี เมืองซารอนโน โดยจิตรกรชื่อว่า เกาเดนซิโอ เฟอร์รารี เป็นภาพเหล่านางฟ้าถือเครื่องดนตรีคล้ายไวโอลินในยุคปัจจุบัน เชื่อกันว่า อันเดรีย อมาติ (ราว ค.ศ. 1505-1577) เป็นคนแรกที่นำแรงบันดาลใจจากงานจิตรกรรมมาสร้างไวโอลินที่พัฒนาจากพิณโบราณ (Lute) รีบบ (Rebab) ของอาหรับ และซอวิโอล (Viol) เมืองเบรสซาที่อยู่ไม่ไกลกัน พยายามพัฒนาไวโอลินแข่งกับเครโมนา ช่างคนสำคัญได้แก่ กัสปาร์โร ดา ซาโล และเปาโล แม็กกินี แต่ชัยชนะตกเป็นของช่างเครโมนาที่พัฒนาไวโอลินจนสมบูรณ์แบบในยุคของอันโตนิโอ สตราดิวารี ลูกศิษย์ของอันเดรีย การทำไวโอลินเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ช่างทำไวโอลินต้องมีความรู้แบบสหวิทยาการ ทั้งงานฝีมือ ศิลปะและอุโฆษวิทยาที่ต้องรู้คุณสมบัติของเสียง ซึ่งสตราดิวารีมีสิ่งเหล่านี้อยู่ครบ (Parnell, 2015, para. 1) ชื่อของเขาได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของไวโอลินดังที่ สัตยะ ไส บาบา (Sathya Sai Baba) กล่าวว่า

“...พระเจ้า คือ ผู้สร้างสรรพสิ่งและความสมบูรณ์ทั้งหมด สิ่งใด ๆ ก็ตามที่ถวายแด่พระองค์ควรสมบูรณ์และหมดจด ดังเช่นช่างทำไวโอลินชาวอิตาลีเอนนามอันโดนิโอ สตราดิวารีได้แสดงให้เห็นประจักษ์ เขาใช้เวลาถึง 1 ปีต่อการสร้างสรรค์ไวโอลิน 1 คัน ที่สมบูรณ์และดีเลิศราวกับของที่จะถวายแด่พระองค์ไม่ว่าจะพูด กระทำ หรือถวายสิ่งใด ๆ ก็ตาม สิ่งนั้นควรสมบูรณ์และดีพร้อม เพื่อให้พระองค์ทรงพอพระทัย เพราะพระองค์คือความสมบูรณ์และความดีงาม สิ่งใด ๆ ที่มอบแด่พระเจ้าควรจะสมบูรณ์แบบเช่นกัน อันโดนิโอแสดงให้เห็นแล้วว่าเขาส่งแต่ไวโอลินที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่านั้นเพื่อให้พระองค์ทรงพอพระทัย...” (Baba, 1997, as cited in Parnell, 2015, para. 1)

สัตยะ ไส บาบา อาจกล่าวได้ถูกต้องในเรื่องความศรัทธาต่อพระเจ้า แต่อาจคลาดเคลื่อนในเรื่องของจำนวน เพราะสตราดิวารีเป็นคนที่ทำงานได้อย่างรวดเร็ว เฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 คัน ตลอดอายุขัย 93 ปี เขาสร้างเครื่องดนตรีไว้มาก 1,100 คัน ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันราว 650 คัน เป็นไวโอลินประมาณ 450-512 คัน (Hill, Hill, & Hill, 1963, pp. 25-29) ในขณะที่ก๊วเรนรี ‘เดล เจซู’ สร้างไวโอลินเพียงอย่างเดียวประมาณ 250 คัน (Hill, Hill, & Hill, 1965, pp. 107-122) หลงเหลืออยู่เพียง 125-135 คัน ส่วนเครื่องดนตรีของตระกูลอมาติมีหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ นักสะสม ธนาคาร องค์กร หรือมูลนิธิต่าง ๆ

3. สัญลักษณ์ข้อความ

3.1 ชื่อและฉาโยาไวโอลิน ‘อักษร’ เป็นเครื่องหมายประเภทหนึ่ง จดจำได้ง่ายกว่าตัวเลขปีคริสต์ศักราช นักดนตรีสมัยก่อนอาจมีไวโอลิน 7-15 คัน ฟริตซ์ ไครส์เลอร์ ยอดนักไวโอลินในศตวรรษที่ 20 มีไวโอลินชั้นยอดครบทั้ง ‘Amatus’, ‘Stradivarius’ และ Guarnerius ‘del Gesù’ แต่ละคันถูกตั้งชื่อหรือฉาโยาเพื่อป้องกันการสับสนและง่ายต่อการจดจำ เช่น ‘Kreislser’ Stradivarius (1711) หรือ ex-‘Kreislser’ Guarnerius ‘del Gesù’ (1730) เพื่อให้รู้ว่าเป็นผลงานของช่างคนไหน ช่างในยุคหน้านิยมเขียนชื่อและข้อความบนฉลากเป็นภาษาละติน เช่น Amatus, Stradivarius, Guarnerius ซึ่งหมายถึงตัวเครื่องดนตรีส่วนชื่อในภาษาอิตาเลียน Amati, Stradivari, Guarneri จะหมายถึงช่างทำไวโอลิน การตั้งชื่อนิยมอ้างอิงจากประวัติ นักสะสมหรือนักดนตรีคนสำคัญที่เคยครอบครอง เช่น ‘Spanish II’ Stradivarius (1689) ไวโอลินประดับลวดลายที่สั่งทำโดยราชสำนักสเปน, ‘King Maximillian Joseph’ Stradivarius (1702) สมบัติของกษัตริย์แม็กซิมิเลียน โจเซฟ แห่งบาวาเรีย, ‘Lord Wilton’ ‘del Gesù’ (1742) ขุนนางและนักสะสมไวโอลิน ส่วน ‘Jupiter’ Stradivarius (1700) ตั้งชื่อตามเทพปรกรณ์โรมันหรือตั้งชื่อตามลักษณะเด่น เช่น ‘Sunrise’ Stradivarius (1677) จากน้ำมันวานิชสีเหลืองทองที่สดใส, ‘Dolphin’ Stradivarius (1714) จากผิวของน้ำมันวานิชที่แวววาวคล้ายผิวปลาโลมา และ ‘Il Cannone’ ‘del Gesù’ (1743) ที่ได้ชื่อมาจากเสียงที่ดังกังวานเหมือนปืนใหญ่ ฯลฯ

เครื่องดนตรีบางส่วนมีความเชื่อมโยงกับคริสต์ศาสนา เช่น ‘La Cathedrale’ Stradivarius (1704), ‘Chaconne’ Stradivarius (1725), ‘Cathedral’, Guarnerius (1731) และไวโอลิน ‘La Pucelle’ Stradivarius (1709) ที่บริสุทธิ์และไม่มีใครเคยแตะต้อง หางปลาแกะสลักเป็นรูปโจน ออฟ อาร์ค วีรสตรีและนักบุญในนิกายโรมันคาทอลิกและเชลโล ‘Cristiani’ Stradivarius (1700) ตามคติความเชื่อของชาวคริสเตียนที่นิยมตั้งชื่อลูกตามชื่อนักบุญและบุคคลในพระคัมภีร์ นามสกุล ‘Cristiani’ มาจากภาษาละติน ‘Christianus’ หมายถึง “เป็นของพระคริสต์” ชื่อของพระองค์มาจากคำที่มีความหมายถึง การทรงเจิม อย่างไรก็ตาม ไวโอลินบางคันมีประวัติความเป็นมาไม่ชัดเจน เพราะบันทึกการครอบครองเพิ่งเริ่มต้นอย่างจริงจังในศตวรรษที่ 18 พร้อมกับธุรกิจนายหน้าค้าไวโอลินที่เฟื่องฟูในฝรั่งเศสและอังกฤษ ไวโอลินจากเครโมนามีมูลค่าสูงขึ้นหลายสิบเท่าตัว เป็นที่ต้องการของนักสะสมและนักดนตรีทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในเชิงธุรกิจร้านขายไวโอลินจะออกใบรับรองสินค้าพร้อมระบุชื่อผู้ซื้อที่จะติดตัวไปกับไวโอลิน ลูกค้าเกิดความภาคภูมิใจที่ชื่อของตนถูกผนวกเข้ากับศิลปะวัตถุอันล้ำค่า เมื่อมีการซื้อขายไวโอลินที่เคยผ่านมือบุคคลที่มีชื่อเสียงย่อมมีมูลค่าสูงขึ้น นอกจากนั้น คุณค่าเครื่องดนตรีเครโมนายังถูกนำไปเปรียบเทียบกับจิตรกรเอกในยุคเรอเนซองส์ ในบันทึกการขายของร้าน Caressa and Français ในกรุงปารีสเมื่อ ค.ศ. 1923 ได้กล่าวถึงการขายไวโอลิน ‘da Vinci’ Stradivarius (1714) โดยระบุว่า “รับบัปติสโดยเราในชื่อ Leonardo da Vinci” รวมถึงไวโอลิน ‘Titian’ (1715) และ ‘Michelangelo’ (1718) ซึ่งก่อนการขายเจ้าของร้านจะเป็นผู้ล้างบาป และตั้งชื่อให้ตามความเชื่อของชาวคริสต์ (Price, 2022, para. 3)

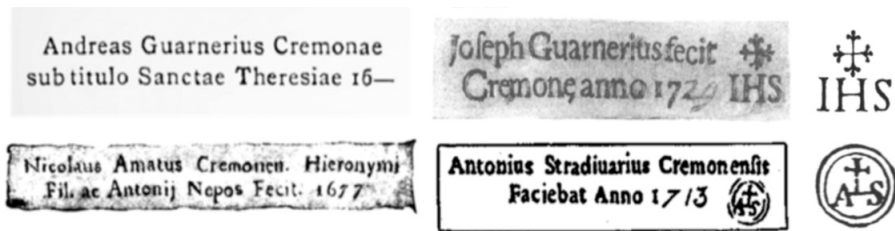
3.2 ฉลากไวโอลิน ไวโอลินช่างเครโมนาที่เสร็จสมบูรณ์จะติดฉลาก (Label) เพื่อบอกข้อมูลต่าง ๆ ในภาษาละติน เช่น ชื่อเสียงเรียงนามของช่าง เครื่องญาติพี่น้อง เมือง ปีที่ทำ และตราประจำตัว ดังนี้

3.2.1 ตระกูล ‘Amati’ ประกอบด้วย อันเดรีย, อันโตเนียส, เอียโรนีมัส และนิโคโล อมาติ ช่างที่มีชื่อเสียงที่สุดของตระกูล ฉลากของเขายังไม่มีสัญลักษณ์ทางศาสนาหรือตราประจำตัว มีข้อความว่า “*Nicolaus Amatus Cremonae Hieronymus et Antonius Nepos fecit anno 1664*” (นิโคโล อมาติ แห่งเครโมนา หลานชายของเอียโรนีมัสและแอนโตนีอัส ทำใน ค.ศ. 1664)

3.2.2 ตระกูล ‘Stradivari’ อันโตนิโอ สตราดิวารีเป็นช่างคนแรก ๆ ที่ใช้สัญลักษณ์ทางศาสนา และสร้างตราประจำตัวบนฉลากไวโอลินที่มีข้อความว่า “*Antonius Stradiuarius Cremonenfis; Faciebat Anno 1xxx* (อันโตนิโอ สตราดิวารี แห่งเครโมนา ทำใน ค.ศ. 1xxx) มีวงกลมสองวงล้อมรอบไม้กางเขน กับอักษรย่อ AS สตราดิวารีมีบุตรชายสองคนเป็นผู้ช่วยในร้าน คือ ฟรานเชสโกและโอโมโบโน แต่หลังจากที่เขาเสียชีวิตลง ทั้งคู่ใช้ฉลากตามแบบของบิดา แต่ไม่มีสัญลักษณ์ทางศาสนาหรือตราประจำตัว

3.2.3 ตระกูล ‘Guarneri’ เป็นคู่แข่งโดยตรงกับตระกูล ‘Stradivari’ เปิดร้านทำกันเพียงไม่กี่ช่วงตึก พยายามสร้างเอกลักษณ์ให้แตกต่างกัน ช่างกวาร์เนรีนับถือนักบุญเทเรซา ฉลากไวโอลินของ อันเดรียผู้เป็นปู่ มีข้อความ “*Andreas Guarnerius fecit Cremonae sub titulo Sanctae Teresiae 1670*” (อันเดรีย กวาร์เนรี แห่งเครโมนา ภายใต้พระอุปถัมภ์ของนักบุญ เทเรซา) ส่วนปีเอโตร ‘แห่งมานทัว’ บุตรชายคนโต, จูเซปเป ‘ฟิเลียส อันเดรีย’ บุตรชายคนเล็ก, ปีเอโตร ‘แห่งเวนิส’ บุตรชายคนโตของ ‘ฟิเลียส อันเดรีย’ ต่างนับถือนักบุญเทเรซา แต่ช่างคนสำคัญที่สุด คือ จูเซปเป อันโตนิโอ กวาร์เนรี บุตรชายคนเล็กของ ‘ฟิเลียส อันเดรีย’ ผู้มีฉายาว่า ‘เดล เจซู’ (‘del Gesù’) จากอักษรย่อศักดิ์สิทธิ์พระนามของพระเยซูในภาษากรีก IHS (Iesus Hominum Salvator) “พระเยซูผู้ไถ่บาปเพื่อมวลมนุษย” แม่แบบไวโอลิน และฉลากของเขาแตกต่างจากคนอื่นในตระกูล คือ ไม่ใช่ชื่อนักบุญอุปถัมภ์ ตราประจำตัวเป็นไม้กางเขนเหนืออักษรย่อ IHS

ความสำเร็จและของตระกูลกวาร์เนรีไม่อาจสู้สตราดิวารีได้ สมาชิกในตระกูลหลายคนตัดสินใจย้ายไปเมืองอื่นเพื่อหาเส้นทางที่ดีกว่า ปีเอโตร ‘แห่งเวนิส’ เลิกใช้พระนามของนักบุญอุปถัมภ์อีกต่อไป แต่ ‘เดล เจซู’ ตัดสินใจอยู่ต่อ ก่อนที่จะพัฒนาไวโอลินของตนจนทัดเทียมหรืออาจเหนือกว่าสตราดิวารี แต่กว่าที่ไวโอลินของเขาจะเป็นที่ยอมรับต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ เมื่อนิโคโล ปากานินี ยอดนักไวโอลินเอกในศตวรรษที่ 19 ใช้ไวโอลิน ‘*Il Cannone*’ Guarnerius (1743) เป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ ไวโอลินของ ‘เดล เจซู’ จึงได้รับการยอมรับในระดับเดียวกับสตราดิวารี อาจกล่าวได้ว่า ความชื่นชอบน้ำเสียงไวโอลินของนักดนตรีระดับโลกและสมัครเล่นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น 2 สายหลัก ๆ คือ 1) กลุ่ม ‘เดล เจซู’ นิยมที่ให้พลังเสียงทุ้มลึกโดยเฉพาะสาย G และ 2) กลุ่มสตราดิวารีนิยม ที่ให้น้ำเสียงสดใสและอบอุ่น ส่วนไวโอลินของอมาติมีน้ำเสียงที่สว่างนุ่มนวลแต่เบา นิยมใช้ในวงแชมเบอร์เครื่องสาย

ภาพที่ 1 ฉลากไวโอลินช่างตระกูลกวาร์เนรี, อมาติ, สตราดิวารี แสดงชื่อนักบุญอุปถัมภ์และไม้กางเขน (Internet Cello Society, 2020)

3.3 ตราประจำตัวช่างทำไวโอลิน แบบแผนการทำไวโอลินของช่างเครโมนาได้สืบทอดต่อมายังช่างรุ่นหลัง ๆ เช่น การใช้อักษรชื่อย่อกับสัญลักษณ์ไม้กางเขนสร้างตราประจำตัว (Monogram) ฉลอง เบ็พติส วุยโฌม ช่างทำไวโอลินเอกในศตวรรษที่ 18 ใช้อักษรชื่อย่อ **JBV** มีวงกลมสองวงล้อมรอบไม้กางเขนตามแบบของสตราดิวารี แต่มีเส้นขีดเล็ก ๆ เพิ่มเข้ามา คานไม้ด้านบนเป็นสัญลักษณ์ของพระคริสต์ผู้ทรงปกครองเหนือคริสตจักร (ไม้คานล่างที่ยาวกว่า) ส่วนความหมายอีกนัยตามความเชื่อของคริสเตียน คือ การฟื้นคืนพระชนม์ของพระคริสต์จากความตาย จูเซปเป รอคคา ช่างทำไวโอลินเอกในศตวรรษที่ 19 ที่เชี่ยวชาญแบบไวโอลินของ ‘เดล เจซู’ ฉลาก ค.ศ. 1838 เป็นตราประจำตัว **TGR** ล้อมรอบพิน ส่วนฉลากยุคหลังใช้สัญลักษณ์ไม้กางเขนมอลตา (Maltese cross) หรือ ‘Amalfi cross’ มีลักษณะเป็นดาวสี่แฉก ปลายกากบาทเป็นรูปตัววี มุมทั้งแปดแสดงถึงถิ่นกำเนิดของเหล่าอัศวินแห่งมอลตา (Knights of Malta) ในยุคสงครามครูเสด เช่น ฝรั่งเศส โปรตุเกส เยอรมัน อิตาลี ฯลฯ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงความจริง การถ่อมตน การปกป้องเกียรติยศและความกล้าหาญ เหล่าอัศวินเดินทางไปยังมอลตาโดยนำไม้กางเขนนี้ไปด้วย (Foster, 2004, para. 4) วุยโฌมและรอคคาต่างใช้ไม้กางเขนในแบบที่ต่างออกไปเพื่อแสดงความเคารพต่อช่างที่เป็นต้นแบบและเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ช่างทำไวโอลินยุคปัจจุบันยังคงใช้ฉลากและสัญลักษณ์ตามแบบช่างเครโมนา เพื่อแสดงความชื่นชมต่ออัจฉริยะที่ได้สร้างสรรค์เครื่องดนตรีชั้นยอดให้แก่มานุษย

ภาพที่ 2 ฉลากไวโอลินของจูเซปเป รอคคา และวุยโฌมใช้สัญลักษณ์ไม้กางเขนตามแบบช่างเครโมนา (Price, 2019, para. 6-7)

4. สัญลักษณ์ภาพ

4.1 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ คือ การสื่อความหมายที่ซ่อนอยู่ในงานจิตรกรรม ศิลปินจะแสดงออกแนวคิดทางศิลปะและความหมายเชิงนามธรรม อาจเป็นภาพบุคคลหรือสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายบางอย่างที่ไม่อาจรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ช่วงทำไวโอลินก็เช่นเดียวกับสถาปนิกและศิลปินในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ที่นิยมนำสัญลักษณ์คริสต์ศิลป์มาเขียนเป็นลวดลายต่าง ๆ บนโครงสร้างไวโอลิน ได้แก่ 1) หัวไวโอลิน (Scroll) 2) สะพานนิ้ว (Fingerboard) 3) ไม้แผ่นหลัง (Back) 4) ลำตัวด้านข้าง (Rib) 5) มุมไวโอลิน (Corner) และ 6) ปุ่มรองคอ (Button) ไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด มีหลายแบบต่างกันตามความเชื่อ ไม้กางเขนแบบคริสเตียนหรือแบบละตินเป็นที่จดจำได้มากกว่าแบบอื่น ๆ มีรูปทรงที่เรียบง่าย เชื่อกันว่าสามารถปกป้องผู้สวมใส่ สร้างขวัญกำลังใจ และให้ความรู้สึกสงบ สื่อถึงจิตวิญญาณและความศรัทธา ประกอบด้วยแท่งไม้แนวดิ่ง (Stipe) และแท่งไม้แนวนอน (Patibulum) ไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์การตรึงกางเขนของพระเยซูเคยเป็นสัญลักษณ์ของพวกนอกรีต (Pagan) มานานหลายพันปีก่อนที่คริสต์ศาสนาจะนำมาใช้ ไม้กางเขนที่ปรากฏบนเครื่องสายในยุคแรก ๆ เช่น วิโอลา ‘*Viola del Crocifisso*’ (1595) ฝีมือของอันโตนิโอและกิโรลาโม อมาติ หนึ่งในเครื่องสาย 38 คันที่พระนางแคทเธอรีน เดอ เมดิชี มอบหมายให้ตระกูลอมาติทำขึ้นเป็นพิเศษ ไม้แผ่นหลังเป็นรูปพระเยซูถูกตรึงบนไม้กางเขนเหนือตราประจำตระกูลเมดิชี มงกุฎประดับด้วยไข่มุกและดอกกลีบลีลียองบนพื้นสีน้ำเงิน สัญลักษณ์ของราชวงศ์ฝรั่งเศสที่มีความเกี่ยวข้องกับตระกูลเมดิชี จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ‘*Viola Medicea*’ ในช่วงทศวรรษที่ 1690 สตราดิวารีมียี่ห้อเสียงเหนือกว่าตระกูลอมาติ ใน ค.ศ. 1690 ตระกูลเมดิชีได้มอบหมายให้ทำเครื่องสายสตริงควอดเต้ ‘*Medici, Tuscan*’ มีตราประจำตระกูลบนเครื่องดนตรี ประกอบด้วย ลูกบอลสีแดง 5 ลูก หมายถึง เงินเหรียญหรือทองคำในยุคไบแซนไทน์ และลูกบอลสีน้ำเงิน 1 ลูกบนโล่สีทอง (Barabaschi, 2015) เชื่อว่าเหตุที่ลูกบอลสีน้ำเงินมีตราราชสำนักฝรั่งเศสเป็นเพราะกษัตริย์หลุยส์ที่ 11 เป็นหนี้ตระกูลเมดิชี เพื่อลดหนี้พระองค์จึงอนุญาตให้ธนาคารใช้ตราประจำพระองค์ ทำให้ธนาคารเมดิชีมีขนาดใหญ่ที่สุดในยุโรปและมีอิทธิพลในหมู่ประชาชน สร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจให้ตระกูลเมดิชีในเมืองฟลอเรนซ์และแคว้นทัสคานีก่อนจะขยายไปทั่วยุโรป ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ อำนาจศาสนจักรกับอำนาจทางการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ตระกูลเมดิชีได้เป็นพระสันตะปาปาถึง 4 องค์ กอปรกับแคทเธอรีน เดอ เมดิชี และมารีอา เดอ เมดิชี ได้เป็นพระราชินีแห่งฝรั่งเศส ฐานอำนาจและสายสัมพันธ์ทางการเมืองของตระกูลเมดิชีจึงแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ในช่วงศตวรรษที่ 16 ตระกูลเมดิชีกลายเป็นพลเรือนที่มีอำนาจมากกว่ากษัตริย์ เครื่องดนตรีของตระกูลเมดิชีแสดงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงระหว่างอำนาจคริสต์จักรและการเมืองอย่างเด่นชัด ดังเช่นตราประจำตระกูลเมดิชีที่ปรากฏอยู่ทั่วเมืองฟลอเรนซ์และแคว้นทัสคานี (Sthvecu, 2019, para. 5)

หน้าประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ได้กล่าวถึงบทบาทของศิลปินที่ใกล้ชิดกับอำนาจการเมืองมาอย่างยาวนาน ตระกูลเมดิชีเป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่สำคัญของฟลอเรนซ์ด้วยงบประมาณจำนวนมหาศาล ศิลปินจะทำงานต่อเมื่อได้รับสัญญาว่าจ้างและเงินล่วงหน้า ตระกูลอมาติและสตราดิวารีต่างได้รับการอุปถัมภ์

จากตระกูลเมดิชี ทั้งสองตระกูลนำเอาความรู้การใช้สีของจิตรกรมาประยุกต์สร้างสูตรน้ำมันวานิชเฉพาะตัว สร้างสรรค์งานศิลปะได้ตามจินตนาการของตนหรือผู้ว่าจ้าง ใน ค.ศ. 1555 อันเดรีย อมาติ ได้รับการว่าจ้างจากลอเรนโซ เดอ เมดิชี ให้ทำไวโอลิน ตามจดหมายที่ระบุไว้ว่า “ให้ทำไวโอลินคันนี้ด้วยวัสดุที่มีคุณภาพดีที่สุดแบบเดียวกับที่ใช้ทำพิณโบราณ แต่ต้องเล่นง่าย” (Maccarrone, 2020, para. 3)

หลังจากนั้น ศิลปะการทำไวโอลินได้เฟื่องฟูขึ้น มีคำสั่งซื้อมาจากราชสำนักทั่วยุโรป ใน ค.ศ. 1560 พระนางแคทเธอรีน เดอ เมดิชี แห่งฝรั่งเศสได้ว่าจ้างให้อันเดรียทำเครื่องดนตรีวงออร์เคสตรา 38 คัน ทั้งไวโอลิน วิโอลา และเชลโล งานชุดนี้มีความพิเศษตรงการเขียนลวดลายทองคำเปลวตราราชวงศ์ฝรั่งเศสประดับบนเครื่องดนตรี พร้อมคำขวัญและตราประจำพระองค์กษัตริย์ชาร์ลที่ 9 แห่งฝรั่งเศสพระโอรสของพระนาง เครื่องดนตรีชุดนี้ถูกใช้งานถึงช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสก่อนที่จะสูญหายไป เหลือเพียง 14 คันที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนเครื่องสายที่เก่าแก่ที่สุดที่มีการค้นพบคือ เชลโล ‘The King’ สร้างขึ้นในราว ค.ศ. 1538 ฝีมือของอันเดรียเช่นกัน ลวดลายเขียนบนไม้แผ่นหลังและด้านข้างเป็นรูปมงกุฎเหนือตราประจำพระองค์กษัตริย์ชาร์ลที่ 9 ตรงกลางลำตัว ขนาบด้วยรูปคนทั้ง 2 ด้าน ด้านขวาเป็นผู้หญิงถือดาบ สัญลักษณ์ของความยุติธรรม ถัดมาเป็นเสาทรงโรมันมีมงกุฎประดับเหนือยอดเสา และมงกุฎที่อยู่ด้านบนและล่างของเชลโล ภาพคนทางซ้ายมือเลือนลางจนเกือบหมด เหลือเพียงเสาโรมัน สันนิษฐานว่าเป็นภาพหญิงสาวที่สื่อถึงความภักดี ด้านข้างลำตัวเขียนข้อความ ‘Pietate’ (ความภักดี) และ ‘Justicia’ (ความยุติธรรม) ช่วงเอว (C-bout) เป็นมงกุฎสีทองเหนือตัวอักษร ‘K’ และลายประดับที่มุมทั้ง 4 ซึ่งหมายถึงกษัตริย์ ‘Charles’ (Karolus) ที่ 9 ลูกบิดเขียนลายเฟลอร์ เดอ ลีส์ สัญลักษณ์ของราชวงศ์ฝรั่งเศส แสดงถึงสายสัมพันธ์ระหว่างอำนาจศาสนจักรและอำนาจทางการเมืองที่แนบแน่นระหว่างราชวงศ์ฝรั่งเศสและตระกูลเมดิชี

ภาพที่ 3 ตราประจำตระกูลเมดิชีประดับบนอาคารในเมืองฟลอเรนซ์ และไวโอลา ‘Viola del Crocifisso’ มีภาพพระเยซูถูกตรึงบนไม้กางเขนเหนือตราประจำตระกูลเมดิชี (Barabaschi, 2015)

4.2 ไวโอลินประดับลวดลาย ช่างเครโมนานิยมนำเรื่องราวจากไบเบิลมาออกแบบเป็นลวดลายประดับบนไวโอลินตามความต้องการของลูกค้า สตราดิวาริสร้างเครื่องดนตรีประดับลวดลายไว้ 12 ชิ้นหนึ่งในนั้นคือไวโอลิน ‘Greffuhle’ Stradivarius ที่สร้างขึ้นในราว ค.ศ. 1700 แสดงถึงความงามที่สมบูรณ์แบบ ไม้แผ่นหน้าฝั่งงาช้างรูปเรขาคณิตโดยรอบ ลำตัวด้านข้างและหัวไวโอลินฝั่งลวดลายแบบ เรอเนซองส์ เช่น พรณพฤษา เภาวัลย์ และสัตว์ต่าง ๆ เช่น วิหคและสุนัข ที่แสดงถึงชีวิตอันเป็นนิรันดร์ และดินแดนแห่งสวรรค์ตามพระคัมภีร์ไบเบิลพันธสัญญาใหม่ที่กล่าวว่า “มีฟ้าสวรรค์ใหม่และแผ่นดินโลกใหม่ที่เรากำลังอยู่ตามคำสัญญาของพระองค์...พระเจ้าจะให้รัฐบาลของพระองค์ฟื้นฟูโลกเราให้มีสภาพที่น่าอยู่ อย่างที่พระองค์ตั้งใจไว้ตั้งแต่แรก เมื่อถึงตอนนั้น...ความตายจะไม่มีอีกเลย” (พยาณพระยะโฮวา, 2563, ย่อหน้า 3)

ภาพที่ 4 ลวดลายพรณพฤษาและเรขาคณิตประดับบนไวโอลิน ‘Greffuhle’ Stradivarius (Luthier, 2006)

4.3 อุปกรณ์ไวโอลิน เป็นส่วนที่ช่างทำไวโอลินนิยมแกะสลักลวดลายต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม ได้แก่ 1) หางปลา (Tailpiece) 2) ลูกบิด (Peg) 3) หมุดร้อยหางปลา (Button) 4) รองคาง (Chinrest) ในเค้ตตาล็อกสินค้าของ Bois d’Harmonie ผู้ผลิตอุปกรณ์ไวโอลินที่มีชื่อเสียงของฝรั่งเศส มีงานแกะสลักด้วยมือทำจากไม้บ็อกซ์วู้ด (Boxwood) ที่มีน้ำหนักเบาแกะสลักง่าย สามารถใส่รายละเอียดที่ประณีตลงไปได้ ลวดลายที่ใช้เป็นแบบที่ได้รับความนิยมในช่วงศตวรรษที่ 19 ส่วนใหญ่เป็นฝีมือการออกแบบของฌอง แบ็พติสตูว์ฌูม ช่างทำไวโอลินชาวฝรั่งเศส แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.3.1 ภาพเรื่องราวจากพระคัมภีร์ไบเบิล เช่น พระเยซู ไม้กางเขน พระอัครสาวก และนักบุญอุปถัมภ์

4.3.2 ลวดลายประดับแบบฝรั่งเศส เช่น ใบผักกาด (acanthus) เปลือกหอย พรณพฤษา และลวดลายเฟลอร์ เดอ ลีส์ ที่เป็นทั้งลายประดับ ตราประจำราชวงศ์ฝรั่งเศส และสัญลักษณ์ของชาวคริสต์ยืน

ที่เรียกว่าไม้กางเขนเฟลอร์ เดอ ลีส์ (Fleur-de-lis cross) หรือกลีบดอกกลีลี ปลายกางเขนมีลักษณะคล้าย ดอกตูมหรือใบหอก กลีลีเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความไร้เดียงสา สื่อถึงพระแม่มารีย์พรหมจารี ผู้บริสุทธิ์เหมือนดอกกลีลี พระเยซูซึ่งเชื่อว่าเป็นพระบุตรของพระเป็นเจ้ามารับสภาพมนุษย์ผ่านทางครรภ์ ของพระแม่มารีย์ ไวโอลินเครโมนาที่ผ่านร้านของวูโยมจะถูกประดับด้วยลูกบิดและหางปลาแกะสลักที่มี ลวดลายสวยงามเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเครื่องดนตรี เช่น

1) เซนต์มาร์ค (Saint Mark the Evangelist) หนึ่งในพระอัครสาวก 12 องค์ ผู้ประพันธ์พระวรสารนักบุญมาร์ค (The Gospel Book of Mark) ในพระคัมภีร์ไบเบิล หางปลาแกะสลัก เป็นภาพเซนต์มาร์คกำลังประพันธ์พระวรสาร

2) เซนต์เซซิลีย (Saint Cécile) นักบุญอุปถัมภ์ของนักดนตรีผู้ได้ยินเสียงดนตรี จากสวรรค์ในใจในวันแต่งงานของเธอ ในงานคริสต์ศิลป์ตะวันตกจะเป็นภาพเซนต์เซซิลียถือออร์แกน หรือออร์แกนเป่าลมในมือ แต่วูโยมเปลี่ยนเป็นถือไวโอลินและคันชักแบบบาโรก (Baroque) เพื่อให้เข้ากับ ร้านไวโอลินของตน ไวโอลินเครโมนาจากร้านของวูโยมที่ใช้หางปลาภาพเซนต์เซซิลีย เช่น ‘Lady Blunt’ Stradivarius (1721) ที่เคยครองสถิติเครื่องดนตรีที่ถูกประมูลแพงที่สุดในโลกด้วยราคาราว 458,600,000 บาท (Fein & Newgren, 2011) และ ‘ex-Kreisler del Gesu’ (1730) ของของฟริตซ์ ไครส์เลอร์ ยอดนักไวโอลิน ในศตวรรษที่ 20 ถือเป็นหางปลาไวโอลินที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแบบหนึ่งในปัจจุบัน

3) เมสสิยาห์ (Messiah) หรือ “พระเจ้าผู้ไถ่” ที่วูโยมนำมาแกะสลักหางปลาประดับ ไวโอลิน ‘Messiah’ Stradivarius (1716) ผู้ที่เรียกไวโอลินคันนี้ว่าเมสสิยาห์ คือ ฌอง-เดอลิฟีน อลาร์ด นักไวโอลิน ลูกเขยของวูโยม เหตุที่ได้ชื่อนี้เพราะเจ้าของเดิมที่เป็นนายหน้าค้าไวโอลินชาวอิตาลี ลุยจิ ทาริสิโอ ได้พรรณนาถึงความงามไวโอลินคันนี้ที่น้ำมนวานิชยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์เหมือนใหม่ และไม่เคยถูก นำออกมาเล่นต่อสาธารณชน แต่ทาริสิโอกลับไม่เคยให้ใครได้ชม อลาร์ดจึงกล่าวท้าทายว่า “ไวโอลินท่าน เหมือนกับพระเมสสิยาห์ที่มีแต่คำรำลือแต่ไม่มีใครเคยได้เห็น” ในพระคัมภีร์กล่าวว่า ‘Messiah’ หมายถึง ความสมบูรณ์แบบอันลึกลับที่ไม่เคยมาถึง วูโยมแกะสลักหางปลาเป็นภาพ “ฉากประสูติของพระเยซู” (Nativity scene) พระแม่มารีย์และพระบุตรเป็นประธานของภาพ มีเทวดาองค์น้อย (putto) สององค์กำลัง เล่นพิณและทรัมเป็ต (Tarisio, n.d., para. 4) สภาพความสมบูรณ์ ที่มาของชื่อ และเรื่องราวที่นำมาใช้ มีความสอดคล้องกัน ทำให้ ‘Messiah’ Stradivarius เป็นไวโอลินที่มีชื่อเสียงและถูกเลียนแบบมากที่สุด คันหนึ่ง

4) เฟลอร์ เดอ ลีส์ (Fleur-de-lis) ในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา ฝรั่งเศสเป็นหนึ่งใน ประเทศคาทอลิกที่มีอิทธิพลสำคัญในยุโรป ราชวงศ์ฝรั่งเศสให้การอุปถัมภ์นักกายโรมันคาทอลิกมาโดยตลอด ปลายเฟลอร์ เดอ ลีส์นอกจากเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาและการเมืองแล้วยังเป็นสัญลักษณ์ของนักบุญคาทอลิก แห่งฝรั่งเศส ภาพวาดพระแม่มารีย์และนักบุญยอแซฟมักจะมีภาพดอกกลีลี (Ensign, 2020, para. 2)

ในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ร้านของวูโยฌและปารีสกลายเป็นศูนย์กลางการค้าไวโอลินของยุโรป ร้านของเขาผลิตไวโอลินมากกว่า 3,000 คัน ลวดลายที่เขาเลือกใช้แสดงถึงความเป็นศิลปะฝรั่งเศสอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ลายใบผักกาด เปลือกหอย ลายพรรณพฤกษา เฟลอร์ เดอ ลีส์ ที่สอดแทรกไปตามส่วนต่าง ๆ ของไวโอลิน เช่น ลูกบิด หางปลา มุมไวโอลิน ฯลฯ ทั้งเป็นลวดลายหลักหรือส่วนเสริมภาพเล่าเรื่องจากไบเบิลให้โดดเด่นขึ้น อุปกรณ์ไวโอลินในยุคปัจจุบันที่ผลิตทั้งแบบงานฝีมือหรือจากโรงงานในจีนยังคงนิยมใช้แบบแผนลวดลายที่วูโยฌสร้างขึ้นแต่รายละเอียดของงานยังขาดความประณีต

ภาพที่ 5 หางปลาเซนต์มาร์ค, เซนต์เซซิลีย, เมสสิยาห์, เฟลอร์ เดอ ลีส์ จากร้าน Bois d'Harmonie (D'Harmonie, n.d., para. 3)

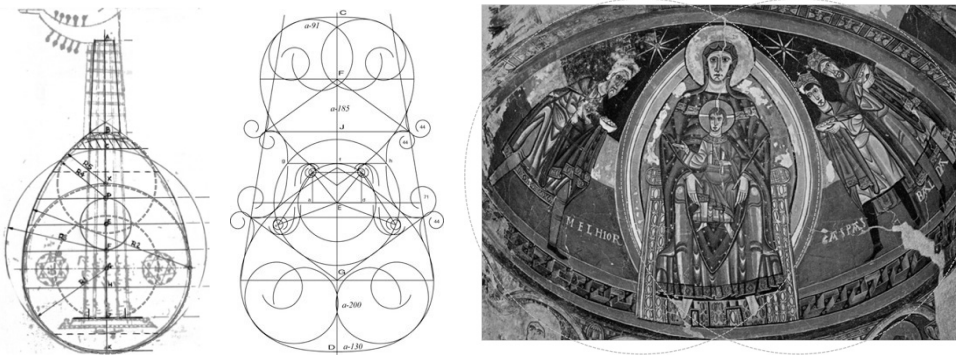
5. สัญลักษณ์แฝงคติ

สัญลักษณ์ คือ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายแทนของจริง อาจเป็นวัตถุ รูปภาพ หรืออักษร ที่คนจดจำได้ก่อนสัญลักษณ์อื่น ๆ สอดคล้องกับพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่จะทำเมื่อถือไวโอลินในมือ นั่นคือการดูฉากข้างในเพื่อดูชื่อช่างและปีที่ทำ แต่สัญลักษณ์บางอย่างมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ต้องมองผ่านสายตาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใน ค.ศ. 2017 ช่างทำไวโอลินร่วมสมัยชาวอเมริกัน จอห์น วัตต์เดิล และสตีฟ เซอร์ นักรังสีวิทยา (Sirr, 2017, p. 10) ได้ร่วมกันพัฒนาเครื่องซีทีสแกน (Computerized Tomography Scan) เพื่อเอกซเรย์เครื่องสายที่มีมูลค่าสูง โดยเฉพาะเครื่องดนตรีของเครโมนาในยุคทอง ทำการวิเคราะห์โครงสร้างต่าง ๆ อย่างละเอียดเพื่อถอดแบบไวโอลินใน ‘ยุคทอง’ ให้ใกล้เคียงที่สุด แต่การวิจัยกลับพบสัญลักษณ์ที่น่าสนใจบางอย่าง ภาพสแกนที่มองผ่านรูปตัดขวางหัวไวโอลิน (Scroll) มีรูปร่างคล้ายกับไม้กางเขนแบบคริสเตียนที่ไม่ใช่เหตุบังเอิญ แต่จงใจสร้างขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ช่างเครโมนาได้ฝังสัญลักษณ์ไม้กางเขนไว้ในไวโอลินอย่างแยบยลเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงความศรัทธา

ภาพที่ 6 ภาพซีทีสแกนหัวไวโอลินแบบต่าง ๆ แสดงรูปร่างไม้กางเขนแบบคริสเตียน
(Sirr, 2017, p. 10)

หย่องไวโอลิน ในโครงสร้างของไวโอลิน แท่งหลักเสียง (Soundpost) คือ ‘จิตวิญญาณ’ ทำหน้าที่ถ่ายทอดแรงสั่นสะเทือนจากสายมาสู่ลำตัวกลายเป็นคลื่นเสียง ส่วนหย่อง (bridge) คือ ‘หัวใจ’ กลางหย่องไวโอลินจึงจะเป็นรูปหัวใจ ไวโอลินถูกเปรียบเทียบกับร่างกายมนุษย์ที่มี ศีรษะ ตา หู ลำตัว หัวใจ และจิตวิญญาณ โครงสร้างพิณโบราณ (lute) อยู่ในรูปทรงวงรีของถั่วอัลมอนต์ที่เรียกว่า ‘Mandorla’ เกิดจากเส้นวงกลมสองวงตัดกัน (Vesica piscis) ตำแหน่งของหย่องจะเชื่อมวงกลมทั้งสองเข้าด้วยกัน หย่องจึงหมายถึง ‘สะพาน’ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงการเชื่อมโลกแห่งสวรรค์และโลกมนุษย์เข้าด้วยกัน (ภาพที่ 7 ซ้าย) แม้หย่องไวโอลินได้ชื่อเรียกมาจากพิณโบราณ แต่การออกแบบไวโอลินกลับไม่พบหลักการดังกล่าว แต่ถ้าพิจารณาประเด็นที่อันเดรีย อมาติเคยเป็นช่างทำพิณโบราณมาก่อน เขานำโครงสร้างพิณมาปรับใช้กับไวโอลิน ซึ่งโครงสร้างทางเรขาคณิตของเครื่องดนตรีทั้งสองล้วนมาจากพื้นฐานเดียวกัน รูปทรงของไวโอลินดูคล้ายรูปหัวใจสองดวงเชื่อมกันตรงตำแหน่งของหย่องและหลักเสียงหมายถึงการเชื่อมสวรรค์และโลกมนุษย์เข้าด้วยกันด้วยหัวใจและจิตวิญญาณแห่งความศรัทธา (Badiarov, 2012, para. 6) ถ้าพิจารณางานจิตรกรรมฝาผนังในยุคกลาง (Medieval age) ประชานของภาพนิยมเขียนเป็นรูปพระคริสต์หรือพระแม่มารีย์กับพระบุตรในพื้นที่จุดตัดของวงกลมที่สวรรค์กับโลกมนุษย์เชื่อมถึงกัน เช่น ภาพบัลลังก์แห่งปัญญา (Throne of Wisdom) ที่พระแม่มารีย์ทรงบัลลังก์ประคองพระเยซูไว้บนตัก (ภาพที่ 7 ขวา) ในกรอบรูปทรงของวงรีที่เกิดจากเส้นตัดของวงกลมสองวง

ภาพที่ 7 โครงสร้างพิณโบราณกับไวโอลินแสดงเส้นตัดของวงกลม (Vesica piscis) ในตำแหน่งสำคัญ เทียบกับภาพพระแม่มารีย์และพระบุตรประทับบัลลังก์ จะเห็นรูปวงรีที่เกิดจากเส้นตัดของวงกลมสองวง (Badiarov Violins, n.d.)

6. บทบาทของไวโอลินกับดนตรีคลาสสิก

นอกจากรูปลักษณ์ที่สวยงามแล้ว เสียงคือหัวใจสำคัญของไวโอลินที่มีน้ำเสียงใกล้เคียงเสียงร้องเพลงของมนุษย์มากที่สุด ในยุคเรเนสซองส์จนถึงยุคบาโรก นักดนตรีและคีตกวีต่างได้รับการอุปถัมภ์จากโบสถ์ งานดนตรีที่ประพันธ์ขึ้นส่วนใหญ่จึงอุทิศให้กับโบสถ์และพระเจ้า โยฮัน เซบาสเตียน บาค (1685-1750) คีตกวีชาวเยอรมันได้แต่งเพลงศาสนาสำหรับใช้ในโบสถ์ไว้มากมาย เช่น St. Matthew Passion บทเพลงศาสนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของยุคบาโรก บาคได้ประพันธ์บทเพลงสำหรับไวโอลินจำนวนมาก เช่น Sonatas and Partitas for Solo Violin ที่พรรณนาถึงชีวิต ความตาย และการฟื้นคืนพระชนม์ชีพของพระคริสต์ ไวโอลินเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีที่บาคใช้สรรเสริญพระเจ้า เพลงสวดบทหนึ่งในไบเบิลกล่าวว่า “จงสรรเสริญพระองค์ด้วยเครื่องสาย” (Pettit, 2018, para. 2) ในภาพยนตร์เรื่อง Crossroads ที่ออกฉายใน ค.ศ. 1986 มีฉากวลกีตาร์ระหว่างพระเอกกับชาตานที่ต้องพ่ายแพ้ให้กับเพลง Caprice no.5 in A minor ที่เรียบเรียงจากบทประพันธ์ของนิโคโล ปากานินี ที่แต่งขึ้นสำหรับเดี่ยวไวโอลินด้วยเทคนิคที่โลดโผนพิสดาร บอกเป็นนัยว่าบทเพลงคลาสสิกเป็นเพลงของพระเจ้า ไม่ใช่หนทางของปีศาจและความชั่วร้าย

ภาพจิตรกรรมปูนเปียก 'Glory of Angels' โดย เกาเดนซิโอ เฟอรรารี (Gaudenzio Ferrari, ค.ศ. 1475-1546) จิตรกรยุคเรเนสซองส์ ณ โบสถ์ซานตามาเรีย เดอ มिरาโคลี เมืองซารอนโน ที่อยู่ไม่ไกลจากเครโมนา แสดงภาพเครื่องดนตรีโบราณ 6 ชนิด รวมถึงเครื่องดนตรีที่คล้ายไวโอลิน เชลโล และคันซักแบบบาโรก (Baroque bow) ที่เหล่านางฟ้ากำลังเล่นดนตรีเพื่อสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า แสดงให้เห็นว่ายุคนั้นเครื่องสายในตระกูลไวโอลินได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว (Orphean Foundation, 2019, para. 1) จุดที่แสดงถึงเทคนิคการเล่นที่แตกต่างยุคปัจจุบัน คือ การวางนิ้วก้อยมือขวาได้คันซักเล็กน้อย ภาพนี้วาดใน ค.ศ. 1538

ก่อนที่ไวโอลินจะถูกสร้างขึ้น เชื่อว่าเป็นแรงบันดาลใจและนิมิตสำคัญจากพระเจ้าให้อันเดรีย อมาติ ได้สร้างไวโอลินที่สมบูรณ์แบบขึ้น สันนิษฐานว่านางฟ้าที่เล่นไวโอลินอาจหมายถึงเซนต์เซซิลีย นักบุญอุปถัมภ์ของนักดนตรีและตระกูลอมาติ

ปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้อธิบายความลับในไวโอลินครีโมนาอย่างต่อเนื่อง Zygmuntowicz (2006, para. 2) ช่างทำไวโอลินร่วมสมัยกล่าวว่า การไขความลับไวโอลินครีโมนาเป็นประเด็นที่มีการศึกษาและขบคิดกันมานาน เทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ได้เลียนแบบไวโอลินชั้นยอดในอดีตอีกต่อไป แต่สร้าง ‘Stradivarius’ หรือ Guarneri ‘del Gesù’ ขึ้นมาใหม่ด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สามารถกำหนดเสียงที่ต้องการได้ นักอนาคตวิทยาเชื่อว่าโลกกำลังก้าวไปสู่ความเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคที่เทคโนโลยีเหนือกว่ามนุษย์ สมองกลประติษฐ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วสร้างการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน เทคโนโลยีสมัยใหม่จะเหนือกว่าไวโอลินหรือไม่ต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ต่อไป

ภาพที่ 8 ภาพ Glory of Angels โดยเกาเดนซิโอ เพอร์รารรี โบสถ์ซานตามาเรีย เดอ มิราโคลี, อิตาลี
(Zana Bihiku Tutt'Art, n.d.)

7. บทสรุป

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางคริสต์ศิลป์ที่ช่างไวโอลินเครโมนาใช้ในการสื่อความหมายทั้งที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ รูปภาพ อักษร ข้อความ รวมถึงสัญลักษณ์นามธรรมที่มองไม่เห็นด้วยตา เช่น รูปทรงเชิงเรขาคณิตหรือความหมายแฝงอื่น ๆ ต้องอาศัยการตีความด้วยสัญลักษณ์นิยมทางศิลปะ เครื่องดนตรีของช่างเครโมนาในยุคทองแสดงถึงคุณค่าอันเกิดจากมุ่งมั่นผ่านรายละเอียดฝีมือเชิงช่างชั้นสูงและประณีตพระนามของเยซุ นักบุญอุปถัมภ์ และไม้กางเขน ที่ผนวกเข้ากับตราประจำตัวแสดงถึงศรัทธาอันแรงกล้าและความมุ่งมั่นเพื่ออุทิศผลงานแด่พระผู้เป็นเจ้าและนักบุญอุปถัมภ์ สัญลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักคือ 1) **สัญลักษณ์ตามแบบแผน (Traditional symbol)** หรือสัญลักษณ์ตามธรรมเนียม (Conventional symbol) หมายถึง สัญลักษณ์ที่ใช้สืบทอดกันมาจนประเพณี เข้าใจได้ทั่วไปและง่ายต่อการตีความหมายเพราะใช้ในรูปแบบและเนื้อหาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงของเดิม สัญลักษณ์คริสต์ศิลป์ที่ปรากฏในศิลปะการทำไวโอลิน ได้แก่ เครื่องหมาย (sign) เช่น เรื่องราวจากไบเบิล พระอัครสาวก นักบุญ และสัญลักษณ์ (symbol) ที่สื่อความหมายในระดับที่ลึกกว่า เช่น ไม้กางเขน รวมถึงสัญลักษณ์แฝงคติที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า และ 2) **สัญลักษณ์เฉพาะบุคคล** หรือสัญลักษณ์ส่วนตัว (Private or Personal symbol) หมายถึง สัญลักษณ์ที่มีผู้สมมติขึ้นแทนสิ่งที่ตนต้องการกล่าวถึง เป็นลักษณะส่วนตัวโดยเฉพาะ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกสมมติขึ้นเฉพาะตัว หากมีการใช้ซ้ำ ๆ หรือมีผู้ใช้ตามอย่างจนเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป สัญลักษณ์นั้นก็จะกลายเป็นสัญลักษณ์ตามแบบแผนได้ เช่น ตราประจำตัวของช่างทำไวโอลิน (เสาลักษณ์ สุวรรณภัก, 2556, น. 19-20)

การศึกษาสัญลักษณ์ต่าง ๆ ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวคริสต์ศิลป์ที่ปรากฏในศิลปะการทำไวโอลินได้ดีขึ้นตลอดจนแนวคิดทางด้านปรัชญา เศรษฐกิจ และการเมืองของโลกตะวันตก ศิลปะการทำไวโอลินของช่างเครโมนาบางส่วนยังคงเป็นความลับ การสร้างไวโอลินโดยช่างฝีมือในยุคปัจจุบันได้สืบทอดแบบแผนและธรรมเนียมต่าง ๆ ของช่างเครโมนาไว้อย่างครบถ้วน ทั้งแบบแผน วัสดุ เครื่องหมายและสัญลักษณ์บางส่วนได้ผนวกเข้ากับเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางฟิสิกส์โดยหวังว่าในอนาคตอันใกล้จะสามารถไขปริศนาทั้งหมดได้กระจ่าง ส่วนการผลิตไวโอลินในแบบอุตสาหกรรมยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและสัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมถึงตราประจำตัวของช่างทำไวโอลินเพื่อผลในเชิงพาณิชย์

8. รายการอ้างอิง

- พยานพระยะโฮวา. (2563). *สวรรค์*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2564 จาก <https://www.jw.org/th/หนังสือและสื่อต่างๆ/วารสาร/ตื่นเถิดมกราคม2016/คัมภีร์ไบเบิลกับสวรรค์>.
- เฟอร์กูสัน, จอร์จ. (2562). *เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสต์ศิลป์* (กุลวดี มกราภิรมย์, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- เสาวลักษณ์ สุวรรณภัก. (2556). *การตีความสัญลักษณ์ของนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองโดยใช้บริบททางวัฒนธรรมในวรรณกรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2556/thai41156ss_ch2.pdf
- Badiarov, D. (2012). *What is bridge?*. Retrieved April 20, 2021, from <http://violoncellodaspalla.blogspot.com/2012/01/why-badiarov-violin-bridges-are-always.html>.
- Badiarov Violins. (n.d.). Author, luthier, violoncello da spalla maker. Retrieved April 20, 2021, from <http://violoncellodaspalla.blogspot.com/2012/01/why-badiarov-violin-bridges-are-always.html>
- Barabaschi, A. (2015, December 2). *Stradivari's Medici Quintet, part 2*. Retrieved April 7, 2021, from <https://tarisio.com/cozio-archive/cozio-carteggio/stradivaris-medici-quintet-part-2/>
- Bein, R., & Fushi, G. (1998). *Miracle Makers: Stradivari, Guarneri, Oliveira*. Chicago, USA: Bein & Fushi.
- D'Harmonie, B. (n.d.). *Carved fittings*. Retrieved August 30, 2021, from <https://www.boisdharmonie.net/en/accessories/carved-fittings>
- Ensign, A. (2020). *The Fleur-de-lis and its meanings and uses*. Retrieved June 10, 2021, from <https://www.familysearch.org/en/blog/fleur-de-lis-symbolism-and-meaning>
- Fein, A. & Newgren, A. (2011). *The Lady Blunt Stradivarius Violin*. Retrieved April 7, 2021, from <http://blog.feinviolins.com/2011/06/lady-blunt-stradivarius-violin.html>
- Foster, M. (2004). *History of the Maltese Cross, as used by the order of St John of Jerusalem*. Retrieved June 26, 2021, from http://www.lishfd.org/History/history_of_the_maltese_cross.htm
- Hill, W.H., Hill, A.F., & Hill, A.E. (1963). *Antonio Stradivari: His life and work (1644–1737)*. London, UK: Dover.
- Hill, W.H., Hill, A.F., & Hill, A.E. (1965). *The Violin-makers of the Guarneri family, 1626-1762*. London, UK: Dover.

- Internet Cello Society. (2020). *Tutti celli contents*. Retrieved August 8, 2021, from <http://www.cello.org/heaven/hill/nine.htm>
- Luthier, K.L. (2006). *Instruments by Antonio Stradivari: The 1693 Harrison Stradivari violin*. Retrieved June 30, 2021, from <https://www.kevinleeluthier.com/stradivari/Stradivarius.htm>
- Maccarrone, P.P. (2020). *The Amati family*. Retrieved June 30, 2021, from <https://pierpaolomaccarrone.com/2020/07/23/the-amati-family-%F0%9F%8E%BB-la-familia-amati-%F0%9F%8E%BB/>
- Orphean Foundation. (2019). *The oldest violin in history*. Retrieved June 17, 2021, from <http://orpheon.org/educational/documents/articles-on-the-violin-family/oldest-violin>
- Parnell, C. (2015, March 12). *Antonio Stradivari – Instrument maker for the divine*. Retrieved August 31, 2021, from <https://saieditor.com/?p=498>
- Pettit, S. (2018). *Psalm 150: Hallelujah! encountering God*. Retrieved June 23, 2021, from <https://today.bju.edu/president/psalm-150-hallelujah/>
- Price, J. (2019, February 13). *Giuseppe Rocca, the ‘ex-Maud Powell’: The 1856 Rocca violin owned by Maud Powell, which was recently sold by Tarisio by private sale*. Retrieved April 16, 2021, from <https://tarisio.com/cozio-archive/cozio-carteggio/giuseppe-rocca-the-ex-maud-powell/>
- Price, J. (2022, March 8). *How the ‘da Vinci’ got its name*. Retrieved April 15, 2022, from <https://tarisio.com/cozio-archive/cozio-carteggio/how-the-da-vinci-got-its-name/>
- Sirr, S. (2017). Scanning the heavens. In C. Smith (Ed.), *The Strad*. London, UK: Newsquest.
- Sthvecu. (2019). *The Medici: Benefactors of your sightseeing in Florence*. Retrieved April 7, 2021, from <https://wandervirtually.com/a-quick-intro-to-the-medici-benefactors-of-your-tour-in-florence/>
- Tarisio. (n.d.). *Antonio Stradivari, Cremona, 1716, the ‘Messiah, Messie, Salabue*. Retrieved April 10, 2021, from <https://tarisio.com/cozio-archive/property/?ID=40111>
- Zana Bihiku Tutt’Art. (n.d.). *Gaudenzio Ferrari: The concert of angels, 1534-1536*. Retrieved April 24, 2021, from <https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2017/12/Gaudenzio-Ferrari.html>
- Zygmuntowicz, S. (2006). *Strad 3D Traditions meets Science*. Retrieved August 18, 2021, from <https://strad3d.org/#802c4512-c66b-4f1e-9a8a-e9b787999b8f>